STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02608

YIDISHE FOLKSRETENISHN

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פארלאג „די נייע יידישע פאלקסשול"
סעריע „פאָלקלאר" — № 1.

יידישע
פאלקסרעטענישן

געזאמלט און דערקלערט
פון ש. באסטאמסקי.

ווילנע — 1917

דרוקעריי נ. ראָזענטאל, ווילנע, גר. סטעפן-גאס 14

—דו מיידעלע דו שיינס, מיידעלע דו פיינס,
איך וועל דיך עפּעס פרעגן אַ רעטעניש
אַ פיינס:
וואָס איז העכער פאַר אַ הויז,
וואָס איז פלינקער פאַר אַ מויז?
—נאַרישער בחור, נאַרישער טראָפּ,
דו האָסט ניט קיין שכל אין דיין קאָפּ;
דער רויך איז העכער פאַר אַ הויז.
אַ קאַץ איז פלינקער פאַר אַ מויז.

דו מיידעלע דו שיינס, מיידעלע דו פיינס,
איך וועל דיך עפּעס פרעגן אַ רעטעניש
אַ פיינס:
וואָס פאַר אַ וואַסער איז אָן אַ זאַמד,
וואָס פאַר אַ מלך איז אָן אַ לאַנד?
—נאַרישער בחור, נאַרישער טראָפּ,
דו האָסט ניט קיין שכל אין דיין קאָפּ;
דאָס וואַסער פון אויג איז אָן זאַמד,
דער מלך פון קאָרטן איז אָן אַ לאַנד.

פאָלקס-ליד

1.

ווייס געשפּרייט,
שוואַרץ געזייט.
ווער עס זייט,
דער פאַרשטייט.

2.

ווייס געשפּרייט,
שוואַרץ געזייט;
וואו מען שיקט,
דאָרטן גייט.

3.

שוואַרץ געזייט,
ווייס געשפּרייט,
מיט גענז געאַקערט.

4.

גלאַט ווי סאַמעט,
ווייס ווי שניי;
מ'קוקט זיך איין —
זעט מען צוויי.

5.

ניט קיין העמד —
און דאָך גענייט;
ניט קיין בוים —
און פול מיט בלעטער;
ניט קיין מענש —
און רעדט צו דער זאַך.

6.

הויך ווי אַ מויער,
גראָב ווי אַ פּויער,
זיס ווי צוקער,
ביטער ווי גאַל.

7.

אין וואַלד וואַקסט דאָס,
אין קראָם הענגט דאָס,
מ'גיט אַ ריר - ווײנט דאָס.

8.

אין וואַלד וואַקסט דאָס,
אויפן פערד הענגט דאָס,
אַלע ווייבער שאָקלען דאָס.

9.

וואַר.
אין וואַלד וואַקסט דאָס,
אויפן פערד הענגט דאָס,
ווי עס פּאַלט אַריין
צו די ווייבער אין די הענט,
מאַכט דאָס „פּיטש-פּאַטש“.

10.

אַלע נוצן דאָס,
אַלע דאַרפן דאָס,
דער קיסר נעמט פאַר דאָס
אַראָפּ דאָס היטל,
די וועלט האָט דאָס קאָם
אַ נאָמען געגעבן.

11.

אַ שומר, אַ היטער,
אַ געברענטער, אַ געשמידטער,
ניט אַליין נעמט ער,
ניט דעם צווייטן גיט ער.

12.

אַ שוואַרצער טאַטער,
נעגל האָט ער,
וואו מען שיקט אים,
דאָרטן גייט ער.

13.

אַן אײַזערנער פערד
מיט אַ פלאַקסענעם עק;
וואו מען שטופּט אים,
דאָרטן גייט ער.

14.

אַלעמען באַנייט דאָס,
אַלעמען באַקליידט דאָס,
און אַליין גייט דאָס
מוטערנאַקעט.

15.

ער פליט אָן פליגל,
ער מויערט אָן ציגל,
ער לייגט זיך ווי אַ האַר
און שטייט אויף ווי אַ נאַר.

16.

ער גייט אַרויף –
און נעמט ארויס,
ער גייט אַראָפּ —
און שאָקלט אויס.

17.

אַ לעבעדיקער
שלאָגט אַ טויטן.
דער טויטער שרייט
און ס'הערט זיך ווייט.

18.

אַ ווייסער מויער
און אַ געלער מויער;
וויל מען צוקומען צום געלן,
מוז מען צוברעכן דעם ווייסן.

19.

אַ ליילאַך געשפּרייט,
אַרבעס געזייט,
אַ טעלערל אינמיטן.

20.

אויף דר'ערד גיי איך ניט,
אויפן הימל קוק איך ניט,
די שטערן צייל איך ניט.

21.

מיין טאַטנס אַ זון
און מיינער ניט קיין ברודער.
ווער איז דאָס?

22.

דער טאַטע האָט געלט –
און קען ניט איבערציילן;
די מאַמע האָט אַ קאָלדרע–
און קען זיך ניט צודעקן;
די שוועסטער האָט דאָר –
און קען זיך ניט אויסקאַמען;
דער ברודער האָט אַן עפּל––
און קען אים ניט אויפעסן.

23.

אַ גראָבע מאַמע,
אַ רויטער טאַטע,
אַ הויכער זון,
אַ משוגענע טאָכטער.

24.

מאַן און ווייב,
קורץ און לאַנג,
שוואַרץ און ווייס.
ווער זיינען זיי?

25.

גרין ווי גראָז –
נאָך ניט דאָס;
רויט ווי בלוט –
נאָך ניט גוט;
שוואַרץ ווי קויל –
אָ דאָס איז וואויל.

26.

זיצט אַ צווייפוס
אויף אַ דרייפוס,
האַלט אַן איינפוס;
קומט אַ פירפוס
כאַפּט דעם איינפוס;
לויפט דער צווייפוס,
יאָגט דעם פירפוס,
פאַלט דער דרייפוס.

27.

פיר רַבָּנים זיצן אין איין שטוב,
אַלע אין איין עלטער,
אַלע קענען גלייך לערנען.
איינער וויל אַריין —
וועמען דאַרף ער געבן
צום ערשטן די האַנט?

28.

צוויי ברידער:
איינער איז מיינער אַ פעטער,
דער אַנדערער ניט.
ווער איז ער?

29.

צוויי ברידער זיצן אויף איין
בוים און זעהען זיך ניט.

30.

פיר ברידער
טראָגן איין היטל.

31.

הונדערט ברידער אָן אַ מאַמען
שטייען געבונדן אַלע צוזאַמען.

32.

פיר פאַניענקעס יאָגן זיך
און קענען זיך ניט דעריאָגן.

33.

אַ פּאַניענקע זיצט אויפן דאַך
און רויכערט אַ ליולקע.

34.

אַ בלויאינקער טעלערל
פול מיט אַרבעס.

35.

אַ לאַטע אויף אַ לאַטע
און אָן אַ נאָט.

36.

אַ קאָפּ אָן האָר,
מילך . אָן אייטערס.

37.

אַ ווייס מויל
און שוואַרץ ווי קויל.

38.

אַ נייע כּלי
פול מיט לעבער.

39.

עס הענגט אויפן וואַנט
אַ קרעציקע האַנט.

40.

אויף אַן אויסגעדרייטן בוים
שפרינגען אַ סַך ציגן.

41.

אויף אַ רויטן שנירעלע
הענגט ווייסע גרעט.

42.

אַ ברעט ליגט אין וואַסער
און ווערט ניט צופוילט.

43.

ס׳קייקלט זיך אַ פעסעלע
אין אַ שמאָלינקער געסעלע
און ווערט ניט צובראָכן.

44.

מען קריכט אויף אים
און ער שטייט רוהיק.

45.

בייטאָג שלאָפט ער,
ביינאַכט לעבט ער.

46.

זומער טוט ער אָן דעם פעלץ,
ווינטער טוט ער אוים דעם
פעלץ.

47.

אַ האַלב יאָר גייט מען אויף מיר,
אַהאַלב יאָר פאָרט מען אויף
מיר.

48.

ער גייט און גייט
און רירט זיך פון אָרט ניט.

49.

מיט מַשָׂא גייט ער,
אָן מַשָׂא שטייט ער.

50.

ער גייט און לויפט,
ציילט טעג און יאָרן,
ניט מענשלאַך געבאָרן.

51.

איך האָב קיין פיס ניט
און גיי;
איך האָב קיין הענט ניט
און שלאָג.

52.

אויערן האָט דאָס
און הערט ניט,
אַ מויל האָט דאָס
און עסט ניט,
קיין פיס האָט דאָס ניט
און שטייט.

53.

אַ טויטער האָט דאָס;
ווען אַ לעבעדיקער וואָלט
דאָס געהאַט,
וואָלט ער גלייך געשטאָרבן.

54

אָדָם – פון ערד,
אברהם – פון קאַלכאויוון,
יוסף – פאַרברענט.
וואָס איז דאָס?

55

דער פאָטער איז נאָך ניט
אַרויס אויפן דער וועלט און
דער זון איז שוין אויפן דאַך.

56

געדרייט זיך, געדרייט זיך–
און אַוועקגעשטעלט זיך אין
אַ ווינקעלע.

57

ביים גביר אויפן טיש,
ס'האָט פיר פים,
מ'גיט אַ ריר – גיט אַ גים.

58

אַז מ'וואַרפט אַראָפ, קען מען
דאָס שוין ניט אויפהייבן.

59

וואָס מער מע נעמט פון דאָס,
אַלץ גרעסער ווערט דאָס.

60

אין וואַסער ווערט דאָס
געבוירן,
אין וואַסער ווערט דאָס
פאַרלוירן.

61

אין פייער ווערט דאָס געבוירן,
אין פייער ווערט דאָס פאַר-
לוירן.

62

דורך איין טיר גייט דאָס אַריין,
דורך צוויי טירן גייט דאָס
אַרויס.

63

פון דר'ערד גייט דאָס אַרויס,
אין דר'ערד גייט דאָס אַריין.

64

אַליין בין איך אָרים,
און דעם צווייטן מאַך איך רייך.

65

אַזוי לאַנג ווי איך נעם ניט
קיין טרונק,
קען איך ניט ריידן.

66

אַ פאַניענקע זיצט אויפן דאַך,
קאָכט פיש און פאַרזוכט,
וואָס פעלט?

67

אַלץ גייט אין דעם אַריין,
וואָס איז דאָס?

68

וואָס זעט דער קיסר זעלטן,
דער פאַסטוך שטענדיק,
און גאָט – קיינמאָל ניט?

69

וואָס איז די שווערסטע זאַך אויף דער וועלט?

70

וואָס איז די גרינגסטע זאַך אויף דער וועלט?

71

וואָס איז די שנעלסטע זאַך אויף דער וועלט?

72

אָן וואָס קען זיך קיין זאַך ניט באַגיין?

73

וואָס איז געווען מאָרגן,
וואָס וועט זיין נעכטן?

74

וואָס איז ביי אַ רב העכער פאַרן שכל?

75

וואָס וואַקסט אָן רעגן?

76

וואָס ווערט אַ באָק נאָך זיבן יאָר?

77

וואָס איז אונטער אַ פערינע?

78

וואָס איז שווערער — אַ פוּד אייזן צי אַ פוּד פוּך?

79

וואָס קען מען זען און ניט אָננעמען?

80

אין וואָס פאַר אַ פעסל קען מען קיין וואַסער ניט גיסן?

81

פאַרוואָס זיינען יידן אַזוי אָרים?

82

פאַרוואָס האָט אַ ייד קיין מורא ניט פאַרן טויט?

83

פאַרוואָס זאָגט מען אויף אַ חזן, אַז ער איז אַ ליגנער?

84

פאַרוואָס קריַיט אַ האָן מיט צוגעמאַכטע אויגן?

85

פאַרוואָס טאָר מען אַ סטאָליער ניט באָרגן קיין געלט?

86

פאַרוואָס טאָר מען אַ כּלי־זמר ניט טרויען קיין געלט?

87

פאַרוואָס טאָר מען אַ בלעכער און אַ קוימענקערער ניט שטעלן פאַר קיין עדות?

88

פאַרוואָס טאָר אַ בלעכער מיט קיין טאָקער ניט וואוינען צוזאַמען?

89

פאַרוואָס טאָר אַ בעדער מיט קיין כּלי־זמר ניט וואוינען צוזאַמען?

90

פאַרוואָס טאָר אַ בעל־עגלה קיין כמעטענע ניט עסן?

91

פאַר וואָס קויפט אַ גלח אַ שטעקן מיט אַ גרויסע קאָפּ?

92

פאַר וואָס נעמט אַראָפּ דער קיסר דאָס היטל?

93

ווער איז ניט געבאָרן געוואָרן און דאָך געשטאָרבן?

94

ווער איז אַ בעל־חוב איבערן קאָפּ?

95

ווער זיינען די דריי מענשען, וועלכע האָבן געשפּילט אַ גאַנצע נאַכט און אַלע דריי האָבן אויסגעשפּילט?

96

ווער גייט אויפ'ן קאָפּ?

97

ווער ווייס, וואָס ביי יענעם פּעלט?

98

ווער וויינט, איידער מ'שלאָגט אים אָן?

99

ווער באַקומט אַן אָפּזאָג, איידער ער הייבט אָן צו בעטן?

100

ווער גייט און שטייט הענגענדיק?

101

ווער האָט נאָך קיינמאָל קיין ליגן ניט געזאָגט?

102

ווער קומט אַלע מאָל צו פריה?

103

ווער קומט אַלע מאָל צו שפּעט?

104

ווער קומט שטענדיק צום ערשטן אין שול?

105

וועלכע מיידל דאַרף קיין חתן ניט האָבן?

106

וועלכער ברענגט נאָך זיין טויט מער נוצן ווי פאַר זיין לעבן?

107

וועלכע שפּייז ווערט געקאָכט אָן זאַלץ, ווייל מען קען דאָס ניט מאַכן געזאַלצן מיט גאָר דעם זאַלץ פון דער וועלט?

108

װעלכע מַשָׂא װערט שװערער, װאָס מערער מענשן ס'טראָגן זי?

109

װעלכער מַאכָל איז פריהער פּאַרעװע, דערנאָך טרײף און צום סוף פלײשיק?

110

װעלכער ייד טראָגט דאָס גרעסטע היטל?

111

װעלכער מזיק שטאַרבט אין דער זעלביקער רגע, װאָס ער מזיקט?

112

װעלכן יום־טוב עסט מען גוט און מ'שלאָפט שלעכט?

113

װעלכער יום־טוב איז װאו מ'װיל, אָבער ניט װאָס מ'װיל;
װעלכער איז – װאָס מ'װיל, אָבער ניט װאו מ'װיל;
װעלכער איז װאו מ'װיל און װאָס מ'װיל?

114

אין װעלכן לעבעדיקן זאַק האַלט זיך אַײן װאַסער?

115

פון װעלכער מִלְחָמָה איז אױסגעהַרגעט געװאָרן אַ פערטעל טײל װעלט?

116

װעמעס טױט האָט די גאַנצע װעלט באַװײנט?

117

װיפיל בײגל קען מען אױפעסן אױפן ניכטערן האַרצן?

118

װאו איז זײער פינסטער, בעת ס'איז ליכטיק,
װאַרים – בעת ס'איז קאַלט, קאַלט – בעת ס'איז װאַרים?

119

װען זײנען קרעפּלאַך געשמאַק?

120

װען װאַרפֿט מען גלאָז און ס'װערט ניט צובראָכן?

121

װען שלאָגט מען זיך און ס'טוט ניט װײ?

122

װען פֿאַלט מען און מען צושלאָגט זיך ניט?

123

װען קריגט אַ הונט אַ נאָמען?

124

װען בלײַבט אַ סוחר אין אײן העמד?

125

װען קען אַן אָרימאַן לעבן װי אַ קיסר?

126

װען נײט אַ שנײַדער אומזיסט? װאָר. — װער נײט אומזיסט?

127

מיט װאָס הײבט זיך אָן דער טויט און מיט װאָס לאָזט ער זיך אויס?

128

אַ ייִנגל האָט געזעהן, װי אַ פֿויגל איז געפֿלויגן און אַ הונט איז געזעסן אויף דעם עק. װי קען דאָס זײַן?

129

װאָס איז דאָס אַזױנס?

אַ טױבער האָט געהערט, װי אַ שטומער האָט דערצײלט, אַז אַ בלינדער האָט געזעהן לױפֿנדיק אַ האָז; אַ קרומער האָט זיך נאָך אים נאָכגעיאָגט, אַ הױלער האָט אים אַרײַנגעלײגט אין קעשענע און האָט אים געבראַכט אַהײם.

130

װאָס קען מען געבן אײנעם אין האַנט, אַז די איבעריקע זאָלן דאָס זען און דער, װעמען מ'גיט דאָס, זאָל דאָס ניט זען?

131

אַמאָל איז אַן אורח געקומען אין אַ קרעטשמע, האָט ער דאָרטן געטראָפן אַ קליינע מיידעלע.

פרעגט ער בײַ איר — וואו איז דער טאַטע?

ענטפערט זי — דער טאַטע וואַרפט די לעבעדיקע אויף די טויטע.

פרעגט ער — וואו איז די מאַמע?

ענטפערט זי — די מאַמע קרענקט אין נחת.

פרעגט ער ווייטער — וואו זיינען דיינע ברידער?

ענטפערט זי — זיי זיינען געגאַנגען זוכן דאָס, וואָס זיי האָבן ניט פאַרלאָרן.

פאַרשטייט ער ניט, וואָס זי מיינט, און פרעגט ווייטער — וואָס זאָל איך טאָן מיט מיין פערד?

ענטפערט זי — מאַך אים חתונה מיטן זומער אָדער מיטן ווינטער.

האָט ער אַלץ ניט פאַרשטאַנען וואָס זי מיינט.

ווי דאַרף מען פאַרשטיין אירע תשובות?

132

אַמאָל האָט אַ ייד געדאַרפט אַריבערפירן איבער אַ טייך אַ ציג, אַ וואָלף און אַ קעפּל קרויט. אין שיפל האָט געקענט אַריינגיין פאַר אַמאָל נאָר דער ייד מיט איינער פון די דריי זאַכן; איבערלאָזן אויף איין זייט דעם וואָלף מיט דער ציג האָט ער ניט געטאָרט, ווייל דער וואָלף וואָלט זי געקאָנט אויפעסן, איבערלאָזן די ציג מיטן קעפּל קרויט האָט ער אויך ניט געטאָרט, ווייל די ציג וואָלט געקאָנט אויפעסן די קרויט. ווי אַזוי האָט דער ייד אַ י ע געפי ט _ ע ד יי ׃אַכן?

133

האָלץ געבויגן,
סטרונעס געצויגן,
פּיטש-פּאַטש –
אַוועקגעפלויגן...

134

פיר געצויגן,
צען געבויגן,
אַ קאָפּ אונטן,
אַ קאָפּ אויבן.

135

פלינק ווי אַ האָן,
קליין ווי אַ מאָן,
שווער ווי אַ שטיין.

136

שלאָגט אָן הענט,
הענגט אויף די ווענט,
גייט אָן פיס,
שטייט אויפן טיש.

137

מע שטאָפּט אים,
מע שטאָפּט אים,
און ער ווערט ניט פול.

138

בשעת ער גייט
ליגט ער.

139

בייטאָג גייט דאָס,
ביינאַכט שטייט דאָס.

140

הויך געבויט,
נידעריק געסטרויעט,
זיס ווי צוקער,
ביטער ווי גאַל.

141

אין אויוון שטייסטו,
אין מויל צוגייסטו,
ווי הייסטו?

142

מיט פינף קלעצער
בויט מען אויס אַ שטוב -
און די קלעצער בלייבן גאַנץ.

143

צוויי שטיין צוזאַמען;
אַז ס'מישט זיך אַריין אַ דריטער,
ווערט דער פערטער אין כּעס.

144

מע קריגט מיר אומזיסט,
דאָך ניט מען פאַר מיר אָפּ
דאָס גאַנצע לעבן.

145

אַ פאַניענקע קאָכט פיש;
וואָס מער זי ליגט צו,
אַלץ ווייניקער ווערט דאָס.

146

אַ פאַניענקע זיצט אויפן דאָך
און האַקט פאַרפל.

147

אַ קינד העלפט די מוטער
קוילענען.

148

אין אַ שטאַל שטייען רויטע קי,
קומט אַריין אַ שוואַרצער אָקס
און טרייבט אַרויס די קי.

149

אַ ברייטע מוטער,
אַ הויכער פאָטער,
אַ בלינדע טאָכטער,
אַ משוגענער איידים,
אַ פלינקער אייניקל.

150

אַ געדיכטער וואַלד,
אַ פוסטע פעלד,
צוויי לאַמטערנעס,
איין גלאָק,
צוויי ווענט,
צוויי שנירעלאַך מיט גרעט,
דער בעל־הבית באָדט זיך.

151

ווי קומט אַ קאַץ איבערן וואַסער?

152

ווען ליגט מען די ציינער אויפן פאָליצע?

153

ווען שלאָפט מען לענגער, ווינטער צי זומער?

154

ווער איז דער גרעסטער בעל־גאווה?

155

ווען באַגעגנט אַ מענטש דעם בעסטן פריינד?

156

ווען בייזערט זיך ניט דער שניידער אויף זיין שטיקל ארבעט?

157

ווער איז זיכער פון אַ יונגן טויט?

158

ווער האָט דאָס אויסגעטראַכט, אַז נאַראָנים האָבן ליב זיס?

159

ווער איז קיינמאָל ניט גוט?
ווער איז קיינמאָל ניט שלעכט?

160

ווער ווערט געבאָרן פליענדיק, לעבט ליגנדיק,
און שטאַרבט לויפנדיק.

161

פאַר וועמען האָט מען מורא פון פאָרנט,
פאַר וועמען — פון הינטן, און פאַר וועמען —
פון ביידע זייטן?

162

וואָס רויִשט שטאַרקער ווי אַ מיל?

163

וואָס פאַר אַ דריי מענטשן זיינען דאָס:
איינער איז העכער פאַר אַלעמען,
פאַרן צווייטן נעמען אַלע אַראָפּ דאָס היטל,
ווען ניט דער דריטער, וואָלט אין שטעטל קיין רֶבֶּצין ניט געווען?

164

וואָס פאַר אַ ברָכָה דאַרף מען מאַכן איבער אַ ליגנער?

165

גאָט איז דער פירער פון דער וועלט.

וואָס איז גרעסער פאַרן פירער?

166

אַז ס'פאַלט אַרונטער אַ קוגל,

מיט וואָס הייבט מען אים אויף?

167

אַז אַ פּאָפּ טרינקט זיך, ציט מען אים אַרויס פאַר די האָר;

פאַרוואָס ציט מען אַרויס אַ גַלַח, בשעת ער טרינקט זיך?

168

אויף אַ האַלבן דאַך דאַרף מען 100 שינדלען.

וויפיל שינדלען דאַרף מען האָבן אויף אַ גאַנצן דאַך?

169

וויפיל וועט זיין: איינס און צוויי און אַנדערהאַלבן,

צוויי און דריי און דריטהאַלבן?

170

איינעם האָט זיך געחָלומט, אַז ער פאָרט אויף אַ שיף מיט זיין פאָטער און מוטער. די שיף טרינקט זיך. ער קען ראַטעווען נאָר זיך אַליין מיט נאָך איינעם. ער וויל ראַטעווען דעם פאָטער מיט דער מוטער. וואָס דאַרף ער טאָן?

171

דריי סוחרים און דריי גַזלָנים האָבן געדאַרפט אַריבער־פאָרן איבער אַ טייך. אויפן טייך איז געווען נאָר איין שיפל. אין שיפל האָבן געקאָנט אַריינגיין נאָר 2 מענטשן. ווי אַזוי זיינען זיי אַלע אַריבערגעפאָרן איבערן טייך, אויב איין סוחר האָט מורא געהאַט צו פאַרבלייבן מיט 2 גַזלָנים אויף איין ברעג?

תשובות און ערקלערונגען.

1. אַ בוך.
2. אַ ברוו.
3. 〃
4. אַ שפּיגל.
5. אַ בוך.
6. אַ בוים מיט פּירות און מיט בלעטער.
7. אַ פידל.
8. אַ זיפּ.
9. 〃
10. אַ קאַם *).
11. אַ שלאָס.
12. אַ שוך.
13. אַ נאָדל מיט אַ פאָדים.
14. אַ נאָדל.
15. אַ שניי.
16. אַ קוימענקערער.
17. אַ מענש קלינגט אין גלאָק.
18. אַן איי.
19. דער הימל מיט די שטערן מיט דער לבנה.
20. אַ פיש.
21. איך אַליין.
22. די שטערן, דער הימל, די זונענשטראַלן. די לבנה
23. אַ קוימען, אַ פייער, אַ רויך, אַ ווינט.
24. די דריי פּאָר תעניתים: צום גדליהו און תענית אסתר, עשרה בטבת און שבעה עשר בתמוז, ת' באב און יום=כפור.
25. אַ קאַרש.
26. זיצט אַ שוסטער אויף אַ דרייפיסיקן בענקעל און האַלט אַ שוך, קומט אַ הונט און כאַפּט אַרוים דעם שוך. לויפט דער שוסטער יאָגןדעם הונט, פאַלט דערוויל דאָס בענקעלע.
27. דער קליאַמקע.
28. מיין טאַטע.
29. צוויי אויגן.
30. אַ טיש.
31. אַ בעזים.
32. פיר רעדער.
33. אַ קוימען מיט אַ רויך.
34. דער הימל, די שטערן.
35. אַ קעפּל קרויט.
36. אַ הערינג.
37. אַ פאַן.
38. אַ זיפּ, אַ ריבאייזן.
39. אַ ריבאייזן.
40. אויף אַ טרעפּ גייען מענשן.
41. די ציינער.
42. דער צונג.
43. אַן אויג.
44. אַ לייטער.
45. אַ לאָמפּ.
46. אַ בוים.
47. אַ טייך.
48. אַ זייגער.
49. אַ וואַנט=זייגער.
50—51. אַ זייגער.
52. אַן עמער.
53. דעם טויט.
54. אַ ליימענער טאָפּ.
55. פייער און רויך.
56. אַ בעזים.
57. אַ סאַמאָוואַר.
58. אַ שפּיי.
59. אַ גרוב.
60. זאַלץ.
61. קוילן.
62. האָלץ אין אויוון; די אַש גייט אַרוים דורךאיין טיר, דער רויך—דורכן קוימען.
63. וואַסער.
64. אַ ניל (0).
65. אַ פענע.
66. דאָס, וואָס זי פאַרזוכט.
67. דער זונען.
68. זיין גלייבן.
69. א) דערקענען די איי־גענע הסרונות.
ב) טאָן אַ געגייטע זאַך.
70. א) געבן יענעם אַן עצה.
ב) פאַר אַ מוטער—טראָגן אַ קינד אויף די הענט.
71. דער געדאַנק.
72. אָן אַ נאָמען.
73. הײנטיקער טאָג.
74. די יאַרמולקע.
75. פּראָצענט.
76. אַכט.
77. וואָרים.
78. גליק.
79. דעם שאָטן.
80. אין אַ פולער.

*) דאָס רעטעניש געהערט צו די, וועלכע אַנטהאַלטן אין זיך שוין דעם ענטפער.

81. ווייל זייער גאָט לעבּט אייבּיק און זיי קענען אים ניט ירשענען.

82. בּשעת דער טויט איז דאָ, איז ער ניטאָ; בּשעת ער איז דאָ, איז דער טויט ניטאָ.

83. ווייל ער איז אַ דרייער[1].

84. ווייל ער קען זיין תּורה אויסווייניק.

85. ווייל ער קען מאַכן פּים[2].

86. ווייל ער קען פאַרשפּילן וואַר.—(אָנפּייפן).

87. ווייל זיי שטעלן אַיין דאָס לעבּן פאַר געלט.

88. ווייל דער ערשטער מאַכט קריג און דער צווייטער מאַכט רעד, אַך[3].

89. דער ערשטער מאַכט וואַרים, דער אַנדערער שמילקעט אוים[4].

90. ווייל ער איז ניט קראַנק צו עסען זויערמילך.

91. פאַר געלט.[5]

92. פאַרנדאַשעק (בּריליק).

93. אדם־הראשון.

94. דער, וואָס איז שולדיק דעם קירזשנער.

95. כּלי־זמר.

96. דער נאָגל פון אַפּשאַץ.

97. אַ גנב.

98. אַן עמער (איידער מ'שלאָגט אָן די רייפן[6]).

99. אַן אָרימאַן — „ניטאָ וואָס צו געבּן".

100. אַ זייגער.

101. אַ שטומער.

102. דער טויט.

103. דער שׂכל.

104. דער צווייטער.

105. די, וואָס האָט שוין.

106. אַ קאַרגער.

107. אייער.

108. צרות.

109. אַן איי (טריפה, ווען זי ליגט אונטער דער הון, פלייש, ווען ס'פּיקט זיך פון איר אוים אַ הינדעלע).

110. דער, וואָס האָט דעם גרעסטן קאָפּ.

111. אַ בּלין.

112. סוכּות.

113. פּסח, סוכּות, שבועות.

114. אין אַ שוואָם.

115. בּשעת קין האָט גע־הרגעט הבל'ען.

116. הבלם.

117. איינעם, ווייל נאָכן ערשטן אין מען שוין ניט ניכטער.

118. אין אַ קעלער.

119. בּשעת מ'עסט זיי.

120. בּשעת מ'וואַרפט דרשה־געשאַנק.

121. בּשעת מ'שלאָגט זיך אין דער דעה.

122. בּשעת מ'פאַלט אויף אַ המצאה.

123. בּשעת ער ווערט משוגע דאַן רופט מען אים „משוגענער הונט"[7].

124. ער איז אַלע מאָל אין איין העמד, ניט אין צוויי.

125. אין חלום.

126. בּשעת ער מאַכט ניט קיין קניפּל.

127. מיט אַ „ט".

128. צוויי בּאַזונדערע זאַכן האָט דער יונגל געזען:
א) ווי אַ פויגל איז געפלויגן
ב) ווי אַ הונט איז גע־זעסן אויף זיין עק.

129. ס'איז אַ ליגן.

130. דעם אוועראזיינעם.

131. דער טאַטע זייט (וואַרפט קערנער), די מאַמע ליגט אין קינ־פּעט, די בּרידער אַוועק קלייבּן יאַגדעס; שפּאַן איין דעם פערד אין וואָגן אָדער אין שליטן.

132. פריהער האָט ער אַריבּערגעפירט די ציג (דער וואָלף איז געבּליבּן מיט דער קרויט, ער עסט קיין קרויט ניט) נאָך דער ציג—די קרויט, דערנאָך האָט ער געפירט די ציג צוריק און גענומען דעם וואָלף, געלאָזן דעם וואָלף מיט די קרויט און ווידער געפאָרן נאָך דער ציג.

---

1) יידישער קאלאמבור (וואָרטשפּיל). 2) אַ יידישער קאלאמבור. 3) אויך אַ וואָרטשפּיל — מ'דאַרף דאָ געדענקען די ביידע באַדייטונגען פון די ווערטער „קריג" א „רעדלאַך". 4) געדענק ביידע באַדייטונגען פון וואָרט „שמילקענען". 5) מונדליכער רעטעניש. 6) וואָרטשפּיל — „אָנשלאָג". 7) ווערט געברויכט ווען אַ שלעכטער מענש פאַרערגערט זיך.

133. אַ זיפּ.
134. בײַם מעלקן אַ קו.
135. אַ פּונק.
136. אַ זײגער.
137. אַ לעבעדיקער זאַק.
138. אַ שאָטן.
139. שוך.
140. דער הימל, די ערד, דאָס לעבן, דער טויט.
141. קוגל.
142. אַ פּײַג.
143. אַ פּײַג.
144. דער טויט.
145. וואָס מער זי ליגט צו צום מויל.
146. אַ האָגל.
147. דער שטיל (דאָס הענטל) פון אַ האַק. העלפט צו האַקן האָלץ.
148. אין אַן אויוון ליגן רויטע קוילן, קומט אַרײַן אַ פּאַטעלע און שאַרט אַרוים די קוילן.
149. די ערד, דער הימל, די נאַכט, דער ווינט, דער בליץ.
150. די האָר אויפן קאָפּ, דאָס געזיכט, די אויגן, דער נאָז, די באַקן, די ציינער, דער צונג.
151. נאַס.
152. אַז מע ליגט אַרויף אַ קאַם אויף אַפּאָליצע.
153. זומער. ווײַל זומער ציט מען זיך אויס, און ווינטער דרייט מען זיך צונויף *
154. אַ בעל עגלה, ווײַל ער האַלט אַלעמען הינטער זיך.
155. אַז ער קוקט זיך אײַן אין שפּיגל, קאָן דערזעט ער זיך אַליין.
156 בשעת מע נייט פאַר אים תכריכים.
157. אַן אַלטער מאַן.
158. די קלוגע.
159. דער טויט, אַ מאַמע.
160. אַ שניי.
161. פאַר אַ באָק, פאַר אַ פערד, פאַר אַ נאַר (אָדער פאַר אַ שלעכטן מענטשן).
162. צוויי מילן.
163. אַ קוימענקערער, אַ שערער, אַ רב.
164. שהכל נהיה בדברו (ווײַל אַלץ וואָס ער דערציילט ווערט גע־באָרן פון זײַנע רייד).
165. אַ זעקמער.
166. מיט זאַמד.
167. ווײַל מע דאַרף אים ראַטעווען.
168. גאָרניט (אויב דער דאַך איז גאַנץ, דאַרף מען אויף אים קיין שינדלען ניט האָבן).
169. 12. **
170. ער דאַרף זיך אויפ־כאַפּן פון שלאָף.
171. פריער זײַנען אַריבער־געפאָרן 2 גזלנים. איין גזלן האָט געבראַכט דעם שיפל צוריק און האָט גענומען דעם דריטן גזלן דערנאָך האָט דער גזלן ווידער געבראַכט דעם שיפל און איז אַליין פאַרבליבן אויפן צווייטן ברעג. דאַן זײַנען אַריבערגעפאָרן 2 סוחרים, צוריק האָבן געבראַכט דעם שיפל, 1 סוחר און 1 גזלן. דער גזלן איז אַרויס פון שיפל און די 2 סוחרים זײַנען אָפּגעפאָרן. נאָכדעם האָבן שוין די גזלנים געבראַכט איינער דעם אַנדערן.

---

*) דאָס וואָס „לענגער" דאַרף מען דאָ פאַרשטיין ניט אין דעם זין פון צייט.

**) אַ מינדלאַכער רעטעניש. אַז מען פרעגט אים אויף גיך, פאַרמומלט מען זיך און מע קען גלייך קיין ענטפער ניט געבן.

די תלמודישע ערציהונג, די געבארענע חריפות, די סוחרישע לעבנסגעניטשאפט האט אויסגעארבעט ביים יידן און דערהויפט ביי דעם ליטווישן יידן א ליבע צו אלץ, וואס ס'איז שכלדיק, שארפזיניק, צו פארשיידענע פארפלאנטערטע מאטעמאטישע איינפאלן, צו רעטענישן, ווארטשפילן. בין מנחה למעריב, אין די ווינטערדיקע אוונטן, פלעגן זיך אונזערע זיידעס און עלטער זיידעס ליב האבן אוועקצוזעצן אויספרובירן איינער ביים אנדערן דעם שכל פליסן זיך אריבערשטייגן אין חריפות, געפינען פארשיידענע סתירות שטעלן פארשיידענע שכלדיקע פראגן, אויסטראכטן פארשיידענע שפראכקונצן. דאס איז געווען דער בעסטער פארגעניגן זייערער. אזוי פלעגן זיי צום ליבסטן פארברענגען די צייט.

הונדערטער רעטענישן און שכלדיקע איינפאלן זיינען מיט דער צייט אזוי געשאפן געווארן און אריבער פון דור צו דור. ביי היינטיקן טאג איז שוין אבער דער אלטער דור כמעט ווי אויסגעשטארבן, און צוזאמען מיט אים ווערט פארלארן א גרויסער טייל פון אונזער פאלקסשאפונג.

דאס טאר ניט דערלאזן ווערן, מ'מוז זען צונויפזאמלען אלץ וואס ס'איז נאר מעגלאך. א גרויסען אנטייל אין זאמלען מוז נעמען דער יידישער לערער. דער זאמלער פון די דאזיקע רעטענישן האט זיך אין משך פון צעהן יאר פארנומען מיטן יידישן פאלקלאר. א גרויסער מאטעריאל פון דער יידישער פאלקסשאפונג ליגט נאך ניט פארעפענטלאכט. און וועט מיט דער צייט ארויס אויף דער וועלט.

דעם מאטעריאל פון די פאלקסרעטענישן האט ער צו פארדאנקען כמעט ווי אויסשליסלאך די יידישע קינדער, און זיי, די יידישע קינדער, שענקט ער טאקע דאס דאזיקע ביכל א הארציקע מַתָּנָה.

דער זאמלער

אין פארלאג „קינדערהיים“ איז ארויס:

„זאמלבוך פון קינדער-לידער און שפילן מיט געזאנג“

נעזאמלט פון א. בולקין און ל. עפראן.

96 לידער (טעקסט און נאטן). — פרייז 2.50 מארק.

מיט באשטעלונגען זיך ווענדן: ווילנע, א. בולקין, קינדערהיים, ראדונער נאס 13.

ס'איז ארויס פון דרוק די צווייטע זאמלונג

„ליטע"

אונטער דער רעדאקציע פון א. י. גאלדשמידט.

מיט פאלגנדיקן אינהאלט:

1) דאס זאמעלבוך „ליטע" — א. י. גאלדשמידט; 2) ליטע (לידער) — א. י. גראדזענסקי; 3) די יידען אינ'ם גרויספירשטענטום ליטע: א) די ערשטע יידען אין ליטע — א. י. גאלדשמידט; 4) ליטע (ליד) — לייב ניידוס; 5) דער פסיכאלאגישער כאראקטער פון די ליטווישע יידען — ד"ר מעד. א. ווירשובסקי; 6) ליטווישע שטעטלעך (ליד) — אברהם זאק; 7) די יידישע פראפעסיעס אין ליטע — מ. שאליט; 8) יידישע טעכטער (ליד) — לייב ניידוס; 9) ביי דער צושיידונג פון פעלקער (זכרונות פונ'ם גירוש פון סוב. גוב. אין 1915) — פסח מארקוס; 10) די געשמדטע (פון א פאעמע) — שרה רייזען; 11) „חטאת־נעורים" (ערינערונגען) — ש. אנ-סקי; 12) ביי דער ווילִיע (אקטאוועס) — לייב ניידוס; 13) אויפ'ן אלטען ארט (ערציילונג) — פסח מארקוס; 14) ליטווישע מאטיוון (לידער) — אברהם זאק; 15) לייב ניידוס — ז. רייזען; 16) צוויי לידער — יעקב כ"ץ; 17) יעקב כ"ץ (נעקראלאג) — א. י. גאלדשמידט; 18) א שטילע נשמה, אומעט (לידער) — אברהם גליקמאן; 19) די ליטווישע פרעסע און די ליטווישע פארטייען — א. י. גאלדשמידט.

פרייז 5 רובל.

פרייז פון ערשטען זאמעלבוך „ליטע" — 2 רובל.

ביידע זאמעלביכער צו באקומען פארלאג ביי **א. י. גאלדשמידט**,

ווילנע, וועגנערסקי ה. 25, וו. 16.